

DUŠAN ŠKODIČ IN NJEGOVI LJUDJE V GORAH

Človek je majhen, gora velika in narava mogočna

V zadnjih dveh generacijah nam je uspelo pozabiti toliko človeškega nakopičenega znanja, kot ga je prej spravilo skupaj sto generacij – Našli so načrte za observatorij, ki so ga hoteli po vojni zgraditi na vrhu Triglava

Katja Petrovec

Založba **Planinske zveze Slovenije** izda vsako leto nekaj novih knjižnih del in tudi letos ni bilo nič drugega, le da se je tokrat med vedno popularnimi planinskimi vodniki in zemljevidi znašlo leposlovno delo **Dušana Škodiča** *Ljudje v gorah*. Dobrodošlo v času, ko je tovrstnega pripovedništva vedno manj, saj v zadnjih letih opazamo vse prej kot poplavo lepe slovenske besede, ki bi opevala lepoto naših gora. Tako je od Svetinove Stene minilo že 43 let, Ingoličeva Pretrgana naveza je izšla pred 45 leti, medtem ko je od prvega Kekca Josipa Vandota že skoraj sto let (1918), če omenimo le najbolj izstopajoče.

Dušan Škodič je pred desetimi leti že napisal roman, *Devet dni v avgustu*, tokrat pa je v knjigi *Ljudje v gorah* zbral petnajst resničnih dogodkov ter jih s svojo domišljijo in dobrim poznavanjem zgodovine razširil v privlačne zgodbe, ki bralca ponesejo ne le v naše gore, ampak tudi v bolj in manj daljno preteklost.

Sta se vaši ljubezni do pisateljstva in gora rodili druga z drugo ali je bila ena posledica druge?

»Že od otroštva sem zahajal v gore, kasneje pa sem ugotovil, da imam tudi žilico za pisanje. Oče je

bil **alpinist**, po poklicu čevljar, ki se je specializiral za izdelovanje gozdarjev. Od 60. do 80. let prejšnjega stoletja je bil v Ljubljani edini, ki je izdeloval hribovsko obutev. Del počitnic sem tako preživel na morju, del pa v Trenti, kjer smo šotorili in hodili po hribih. Pred 22 leti pa sem napisal tudi eno zgodbo in jo poslal v uredništvo **Planinskega vestnika**. Vse od takrat, ko se je nabralo že na stotine zgodb, traja moje sodelovanje s **Planinskim vestnikom**, ki je naša najstarejša še izhajajoča revija in je lani praznovala 120 let izhajanja.«

Nesreče in domišljija

Kako so torej nastali *Ljudje v gorah*?

»Pred desetimi leti sem kupil knjigo dr. Franceta Malešiča *Spomin in opomin gora*, kjer so opisani nesreče in dogodki, ki so se zgodili v naših gorah v obdobju od srednjega veka pa do danes. To so bili tako tragični dogodki kot takšni, ki so se srečno končali. Malešič je v svoji knjigi opisal stara pripovedovanja ali dogodke v zgolj nekaj vrsticah, jaz pa sem nato vzel nekatere od teh in si zamislil, kako bi bilo obuditi neki tak dogodek in ga spraviti v zgodbo, v literarno obli-

ko. Ko sem se tega lotil, je hitro nastala prva zgodba, nad katero je bil navdušen tudi sam Malešič. Potem sem rekel, zakaj pa ne bi poskusil obdelati še več takih dogodkov. Izbral sem jih 15. Prvi sega v obdobje železne dobe, zadnji pa v sedanjost.«

Verjetno je bilo pri tem potrebne veliko zgodovinskega raziskovanja, da si lahko bralec resnično naslika čas železne dobe ali srednjega veka?

»V **Planinskem vestniku** pokrivam področje zgodovine in tu sem se naučil, da če se nekaj zapiše, je treba za tem stati. Oziroma kar se natisne, tega se ne da popraviti. Vsak dogodek, iz katerega se je rodila zgodba, je tudi zapisan na koncu vsake zgodbe. Seveda pa je bilo potrebne ogromno raziskovanja in poglobljanja v čas, v katerem se je zgodba dogajala, v navade in vrednote ljudi tistega časa.«

Gore so bolj in manj ostajale enake v zadnjih treh tisočletjih, ljudje pač ne. Kaj spozna bralec skozi teh 15 zgodb?

»Gore se niso spreminjale, človek se ni do skoraj nedavnega. V zadnjih dveh generacijah pa nam je uspelo pozabiti toliko človeškega nakopičenega znanja, kot ga je prej spravilo skupaj sto generacij,

saj ga zaradi napredka in tehnologij nismo več potrebovali. Včasih zahajanje v gore ni bil šport kot sedaj, ampak je šel človek tja po opravkih, ki so ga pripeljali v gore, kjer je doživljal slabe izkušnje, si jih zapomnil in posredoval naprej. Zavestno ni šel v nevarnost, in to smo izgubili. Iz teh zgodb veje tudi nostalgija po starih časih.«

Lov za rekordi

Ko hodite danes v gore, tudi sami opazate te spremembe ljudi? Je naš način vedenja morda drugačen kot pred recimo 20 leti?

»Vsekakor, to tudi sam opazam, pa nisem star sto let. Po osamosvojitvi Slovenije so se spremenile vrednote. Takrat je bilo **planinstvo** pri nas zelo množičen pojav, **PZS** je imela več kot dvakrat toliko članov kakor danes, o vsem smo razmišljali kot o skupnem, vse je bilo skupni dosežek, prostovoljnega dela je bilo več ... Ne bom rekel, da smo se takrat pozdravljali, danes pa se ne več, ker to preprosto ne bi bilo res, a po osamosvojitvi je prišel v ospredje posameznik in njegovi dosežki, Slovenci pa smo dobili toliko Guinnessovih rekordov kot nikoli prej v zgodovini.«

Kaj pa miselnost hribovcev, je drugačna od tiste dolinskih ljudi?

»Življenje v gorskem svetu je bilo vedno trdo in tega se je človek zavedal, a to ni bilo nič slabega in nič krivičnega do samega človeka. Kajti ta trdost je dala človeku zavedanje tega življenja in občutek, da je živ. Človek, ki je živel z gorami, se je zelo hitro naučil, da v življenju ni vse lepo, da je težko in so preizkušnje. To zavedanje je dalo večjo polnost njegovemu življenju.«

Kaj cenite pri ljudeh, ki živijo v gorah?

»Da spoštujejo naravo, niso brezglavi in se zavedajo, da je človek majhen, gora velika in narava mo-

gočna. Narava ali gora ni nikoli zlobna do človeka, čeprav se marsikdaj kdo tako izrazi, ko reče: gora se je maščevala, narava je bila kruta, osvojil sem goro, steno ... Narava in gora nista nikoli kruti, le človek včasih zaide tja gor zaradi opravkov ali zaradi objestnosti, avanture, kar se včasih slabo konča.«

So vam bliže ti hribovski značaji ljudi?

»Z obojimi imam izkušnje. Že od otroštva, ko se je še dalo v Triglavskem parku taboriti, sem tam taboril s starši, nato so to prepovedali in sem se udeleževal planinskih taborov. Tako da sem z marsikaterim domačinom ohranil stike do danes. Seveda imamo različne poglede na življenje, a se nam tudi oni bližajo, mi pa pravzaprav bežimo spet nazaj proti naravi. To je zdaj nekakšna mimohodnost, a še vedno so oni domačini, mi pa gostje, ki pridemo k njim.«

Gora kot športni poligon

Ste tudi velik ljubitelj zgodovine.

»To se je zgodilo po naključju. Nisem bil ljubitelj zgodovine in tudi v šoli se je nisem maral učiti. A me je začela navduševati, ko sem začel pokrivati to področje pri **Planinskem vestniku**. Najprej se mi je zdelo, da ni več kaj napisati po 120 letih, ko je bilo v reviji že vse dokumentirano, a ko sem kdaj raziskoval kakšno stvar, sem ugotovil, da je še toliko različnih podrobnosti, ki jih nismo odkrili. Tako smo obudili in prikazali načrte za observatorij, ki so ga hoteli po 2. svetovni vojni zgraditi na vrhu Triglava, našli smo tudi fizične načrte v arhivih. Ali pa načrti in podatki o gradnji vojaških objektov pod Triglavom, ki so jih gradili Italijani. Pri pisanju o stoletnici gradnje ceste čez Vršič smo naleteli na zanimive fotoarhive z Dunaja, ki jih pri nas sploh ni bilo. Tudi zgodbe o naših **planinskih kočah** so zanimi-

ve, saj je bilo dve tretjini teh koč pravzaprav nekdanjih vojaških objektov in za marsikatero sploh ne vemo, kako so nastale. Takšne so kočice na Vršiču, Koča na Gozdu in koča pod Bogatinom, ki je bila vojaška bolnišnica. Koča na Krnu je bila pravzaprav italijanski spomenik, kjer se je dalo prenočevati.«

V zadnjih letih je pomanjkanje leposlovnih knjig s planinsko tematiko. Zakaj?

»Zdi se mi, da je bilo nekoč založništvo bolj naklonjeno temu, več smo tudi brali, sedaj se proda manj knjig, naklade avtorskih knjig so nizke. V glavnem se prevajajo le še kuharske knjige in uspešnice. Pa tudi majhen trg smo, to je res.«

V knjigi Ljudje v gorah spoznamo, da gore spreminjajo ljudi oziroma se ljudje spreminjajo zaradi gora. Kako so vas spremenile?

»Če je človek veliko v gorskem svetu, postane skromnejši. Sam se nikoli nisem spraševal, kakšna je ponudba v gorski koči, kar je bilo, je bilo in s tem sem bil zadovoljen. Enako pri spanju, nič nimam sicer proti udobju, a ga ne pogrešam. V gorah moraš biti tudi iznajdljiv in znati moraš potrpeti. Danes se to spreminja, ljudje gore preveč jemljejo kot športni poligon, zato se dogajajo nesreče, pri katerih morajo posredovati gorske reševalne službe, a ne bi bilo treba, da bi se zgodile. Nekateri pač razmišljajo, da so le klic oddaljeni od helikopterja, pa ni vedno tako. Človek mora biti tudi cel in živ, da lahko pokliče pomoč.«

Bi lahko omenili katero od zgodb, ki ima za vas poseben čar ali vas je med prebiranjem presunila?

»Nobene ne bom posebej omenil, lahko pa rečem, da med prebiranjem vsake od teh zgodb tudi sam dobim solzne oči. Upam, da jih bodo tudi bralci.« ■

»Pri pisanju o stoletnici gradnje ceste čez Vršič smo naleteli na zanimive fotoarhive z Dunaja, ki jih pri nas sploh ni bilo. Tudi zgodbe o naših **planinskih kočah** so zanimive, saj je bilo dve tretjini teh koč pravzaprav nekdanjih vojaških objektov in za marsikatero sploh ne vemo, kako so nastale. Takšne so kočice na Vršiču, Koča na Gozdu in koča pod Bogatinom, ki je bila vojaška bolnišnica. Koča na Krnu je bila pravzaprav italijanski spomenik, kjer se je dalo prenočevati.«

Knjižni sejem v CD

V času Slovenskega knjižnega sejma (od 23. do 27. novembra) bo v Cankarjevem domu v Ljubljani 25. novembra potekal tudi pogovor z **Dušanom Škodičem**, kakor tudi 5. decembra v knjižnici Otona Župančiča v Ljubljani in 9. decembra v kamniški knjižnici Franceta Balantiča v okviru festivala Brati gore. Veliko razlogov torej, da preberete kakšno novo knjigo.

Dušan Škodič, ki ni le ljubitelj gora in pisatelj, ampak tudi markacist, se v naravo pogosto odpravi z majhno ročno žagico, da obžaga veje, ki rastejo čez pot. / foto: Katja Petrovec